

FOTBOLL

EKIM
ÇAĞLAR

I KRIG

OCH

FRED

HUNDRA ÅR
AV KONFLIKT
OCH DIALOG

fri tanke

Innehåll

Inledning	9
Nationalism och makt	17
Silvio Berlusconi: Den skrupelfrie vinnaren	41
Krig och konflikt	47
Zvonimir Boban: Den kroatiska fanbäraren.....	65
Motstånd och befrielse	73
Mahmoud Sarsak: Aktivistfotbollens världsmästare.....	101
Spelstil och nationalkaraktär	105
Mark Lazarus: Den hårdhudade kulturbäraren	129
Arenor och minnen	135
Khalida Popal: De afghanska kvinnornas fruktade försvarare.....	153
Kartor och världsbild	159
Didier Droga: Forward för fred.....	177
Fred och dialog	183
Megan Rapinoe: USA:s nationella brobyggare.....	209
Antinationalism och alternativ	215
Lilian Thuram: Frankrikes stridbare antirasist	235
Inkludering och mångfald	243
Zlatan Ibrahimović: En del av det nya Sverige.....	269
Till sist	277
Författarens tack	279
Källförteckning	283

Nationalism och makt

Skämtteckningen talar sitt tydliga språk. En belgisk landslagstränare svarar på journalistens fråga inför en match: »Självklart var det ett sjuhelvetes arbete att få ihop det här landslaget – vet du hur besvärligt det är att hitta elva belgare som kan sin nationalsång?»

Inför större fotbollsturneringar där Belgien deltar vet vi med säkerhet att några av reportagen har temat nationell splittring. Historien om de röda djävlarerna – *De Rode Duivels* eller *Les Diables Rouges* beroende på vilket av Belgiens två största språk man väljer – är en berättelse om ett lands desperata rop på hjälp från fotbollen för att kunna hålla samman.

Bakgrunden är välkänd. Landets flamländska delar i norr och fransktalande områden i söder innebär en delad befolkning som har skapat svåra politiska utmaningar.¹ Oenigheten har ekonomiska och historiska förklaringar. Delar av den flamländska nationaliströrelsen gjorde gemensam sak med Tyskland under både första och andra världskriget, och under efterkrigstiden utgjorde den ett allvarligt hot mot den belgiska enhetstanken. På senare år

1) Även tyskan är ett officiellt språk i Belgien. Den tyskspråkiga minoriteten är dock betydligt mindre än de dominerande grupperna, varför deras roll i den politiska turbulensen har varit begränsad.

har bland annat flamländskt separatistiska rörelser framfart skapat låsningar i den belgiska politiken. Det parlamentariska kaoset nådde sin kulmen 2010–2011 när Belgien lyckades slå Iraks tidigare världsrekord genom att stå utan regering under 541 dagar. Den grundläggande förklaringen är ekonomisk.

*Flandern är en av de mest välmående regionerna i Europa.
Vallonien var det, men är mycket svagare nu. Det är den
klassiska konflikten från Katalonien och norra Italien.
Vilken region betalar för den sociala tryggheten?*

Där går konfliktlinjen enligt Lieven De Winter, statsvetarprofessor vid Université catholique de Louvain.

Uppdelningen är reell och följer en språklig linje som också går rätt igenom fotbollslandslaget. Lagkamraterna från en rad VM- och EM-trupper under 2010-talet, Thomas Vermaelen och Axel Witsel, illustrerar detta: den förstnämnde talar enbart flamländska medan Witsel är uteslutande franskspråkig. När detta Belgien i miniatyr triumferar får det också politiska konsekvenser. Medan vissa politiker gör gällande att olika grupper i Bryssel inte har något gemensamt bevisar fotbollen motsatsen: »Vad som händer med de röda djävlarerna är att latent känslor kommer upp till ytan. [...] Jag tror att det kan få positiva effekter, genom att skapa en mer positiv syn på vad Belgien kan vara, och hur nord och syd ska samarbeta«, menar Dave Sinardet, professor i statsvetenskap vid Bryssels fria universitet.

Försvarsjätten och mångårige lagkaptenen Vincent Kompany är inne på samma spår. »I lika stor utsträckning som en liten del av landet har blivit mer extremt i sina krav på att dela landet, lika positiv effekt har det haft på landslaget«, säger han och menar att förespråkarna för en framtid tillsammans också »har blivit mer extrema rörande våra nationella symboler«. Av alla »extrema« symboler är landslaget den kanske tydligaste. Kompany retar separatisterna, varför han har hyllats av den förre förbundskaptenen

Marc Wilmots för att vara en patriot som »för samman flamländare och valloner«.

Med ett landslag som kan marknadsföras med budskapet »ett lag, en nation, allt i rött [landslagets traditionella färg]« i tv-kampanjer finns det inte längre några frågetecken. Fotbollen används för att försöka hålla samman nationer.

Den politiska scenen

Med stolthet i bröstet dras tröjorna på. I spelargången fylls några av kombattanterna av känslan att de snart bär hela nationen på sina axlar. De ställer sig prydligt på rad. En spelare kysser sin ring en sista gång i hopp om att frambringa tur. Nationens färger pryder munderingen. Ceremonin bekräftar vad som står på spel. När nationalsångerna ljuder ställs allt på sin spets.

Nu händer någonting. När ljudvågen från läktarna sköljer in över spelarnas tondöva sång kan det nästan synas på åskådarnas och idrottarnas blickar. Det spelar ingen roll hur melodramatiska texterna eller mediokra tonerna är. I detta sjungande finns en känsla av gemenskap och samtidighet. Där och då förenas läktarna och planen. Nationalsången försäkrar vår nation om att vi har en särprägel att försvara. De miljoner som tillhör nationen men som inte är på plats är också här, representerade av den tappra förtrupp som har tagit sig till arenan och håller i fanorna på läktarna för allas räkning. Tv-producenten klipper in när en supporter vrålar ut den sista strofen. Några spelare hoppar till och dunkar varandra i ryggen efter sången.

Vår tids stora sportsliga bataljer formar vårt medvetande. Vi samlas kring våra nationella symboler. Det finns en anledning till att nationalsången kan få tårar att rinna. De nationella tecknen etsas fast i våra minnen.

Scenen kan förstås utifrån historikerna Eric Hobsbawms och Terence Rangers teorier om uppfunna traditioner (*invented tradi-*